

ENGINEERING AND IT

UDC 656.61: 343.326

DOI 10.36074/2663-4139.15.13

ЗАХОПЛЕННЯ ЗАРУЧНИКІВ

ОКУЛОВ Володимир Івановичстарший викладач кафедри Судноводіння і морська безпека»
*Одеський національний морський університет***ПУЛЯЄВ Ігор Олександрович**старший викладач кафедри Судноводіння і морська безпека»
Одеський національний морський університет

ORCID ID: 0000-0001-9228-8459

МЕЛЬНИК Олексій Миколайовичстарший викладач
Одеський національний морський університет

УКРАЇНА

Анотація.

У статті розглядаються питання захоплення морськими піратами судна та утримання екіпажу в заручниках. Психологічні типи терористів. Розглядаються три типи поведінки яка спостерігається в екстремальній ситуації. Форми соціальної організації в заручниках або в полоні. Взаємовідносини з викрадачами. Правила яких необхідно дотримуватися при утримуванні в якості заручника. Поведінка на допиті та при штурмі будівлі спецпідрозділами.

Ключові слова: *пірати, заручник, психологічна характеристика, паніка, агресія, апатія, викрадачі.*

Згідно висновків Міжнародної морської організації (ІМО), піратство кваліфікується як "міжнародний тероризм" адже останнім часом воно набуває особливо небезпечних форм. Захоплення піратами судна та утримання екіпажу у якості заручників з метою отримання викупу, є проявом протиправних дій спрямованих на обмеження свободи, яке найбільш часто використовується терористами. Утримання у заручниках відрізняється від безпосередньої терористичної атаки (вибухів, пострілів) тим, що одразу змушує людину переживати ймовірність швидкої смерті. Цього переживання немає при безпосередній атаці – воно з'явиться через деякий час. В ситуації з взяттям в заручники, навпаки, очікування смерті з'явиться одразу, тому один страх (відстрочений, у вигляді запізнілих переживань що вже сталося захоплення в заручники) поступово накладається на інший страх (очікування смерті), нібито подвоюючи переживання [2-6].

© Окулов В.І., Пуляєв І.О., Мельник О.М., 2020
© Okulov V., Pulyayev I., Melnyk O., 2020

<https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2663-4139>
<https://doi.org/10.36074/2663-4139.15.13>

Незважаючи на чисельні дослідження, які проводяться іноземними та вітчизняними фахівцями, терористи не попадають у специфічну діагностико-психіатричну категорію. Велика кількість порівняльних досліджень не виявила ніякої явної психіатричної ненормальності терористів. Серед членів терористичних груп спостерігається значна частка озлоблених параноїдальних індивідів. Загальна риса багатьох терористів - тенденція до пошуку зовні джерел особистих проблем. Інші характерні риси – постійна оборонна готовність, надмірна поглинення собою та незначна увага до почуттів інших. Виявлена психодинаміка, схожа з тою, яка виникає в випадках, які межують нарцисичним розладом особистості. Психологічний аналіз дозволяє виділити три найбільш яскравих варіанта такої «терористичної машини»:

- Синдром зомбі - стан постійної боєготовності, свого роду "синдром бійця", який потребує безперервного самоствердження і підтвердження своїй спроможності. Він притаманний виконавцям, бойовикам нижчого рівня.

- Місіонерство - загальний психологічний стрижень «синдрому Рембо». «Рембо» не може (хоча й може) вбивати просто так, він обов'язково повинен це зробити в ім'я чогось високого. Тому йому потрібно весь час шукати та знаходити ті чи інші, все більш ризиковані «місії».

- Синдром камікадзе - до загальних психологічних характеристик якого, перед усім відноситься екстремальна готовність до самопожертви у вигляді свого життя. Варто перестати розглядати життя як свою власність, коли страх смерті проходить.

Психологічні типи терористів певною мірою (хоча і не абсолютно) відповідають чотирьом відомим класичним типам темпераменту. Специфіка терористичної діяльності накладає свій відбиток на класичні типи, які присутні в нормі, тому «сангвінік» та «флегматик» та тим більш «меланхолік» значно більш енергійні, чим середньо статичний представник даного типу: по рівню енергетики вони наближуються до «холерика», який вважається найбільш темпераментним.

Диференційний аналіз [1] показав, що посеред учасників терористичних організацій та терористичних дій 46% холериків, 32% сангвініків, 12% меланхоліків та 10 % флегматиків.

В основі терору лежить страх достатньо великої кількості людей. Первинними та найбільш глибокими причинами які викликають страх, є боязнь фізичного пошкодження та побоювання смерті. Вони тісно пов'язані з інстинктом самозбереження, притаманного всім живим істотам.

Основним поведінковим слідством страху та жаху є паніка, агресія та апатія. Паніка – складний, проміжний поведінковий феномен. На основі паніки, як емоційно-поведінкового стану виникають масові панічні натовпи зі специфічною поведінкою.

Іншим видом поведінки є стихійна агресія, зазвичай визначається як масові ворожі дії, спрямовані на нанесення страждання, фізичної або психологічної шкоди або збитку, або навіть на знищення інших людей або спільнот. Це також терор, тільки з іншого боку: терор маси, часом направлений проти тих же терористів, які викликали страх, жах та паніку маси.

Апатія або смиренність - третій вид масових реакцій на терор. Більш того: в тій чи іншій мірі, але усі реакції на терор – і страх, і жах, і паніка, і агресія, якщо вони не дають швидкого результату порятунку чи усунення терористів, рано чи пізно закінчується виснаженням. Тоді приходить апатія, коли рухова та психічна активність людини знижується внаслідок панічних чи агресивних реакцій.

В екстремальній ситуації спостерігається поведінка трьох типів. Перший тип – це регресія зі «зразковою» інфантильністю та автоматизованим підпорядкуванням, депресивне перекодування страху, жаху та безпосередньо загрози для життя. Це апатія в її прямому та безпосередньому вигляді. Другий тип – це демонстративна покірність, прагнення заручника випередити наказ та заслужити похвалу зі сторони терористів. Це не депресивна, а активно пристосовницька реакція. Третій тип поведінки – хаотично протестні дії, демонстрації невдоволення та гніву, постійні відмови підкорятися, провокування конфліктів з терористами.

При тривалому перебуванні у заручниках тобто в полоні в середовищі бранців виникає одна з двох форм соціальної організації, які завжди виникають в ізольованих спільнотах, чи то казарма, експедиція, полон чи тюрма.

Використовуючи тюремний жаргон одну з форм називають «закон» іншу – «беззаконня». При першій суворо регламентуються норми взаємовідносин, ієрархії, розподілу їжі та що досить важливо, гігієни особистої та загальної. Ці норми можуть здаватися витончено ненормальними, але за своєю суттю вони направлені на виживання групи, ізольованої в ненормальних умовах. Чи на збереження хоча б «елітарної» частини цієї групи. При другій формі соціальної організації «керують» переважно груба сила та ниці інстинкти, які виникають при екстремальній примусовій ізоляції людей. Що переможе та реалізується – закон чи беззаконня, - залежить від душевної сили, інтелекту, життєвого досвіду бранців – заручників, а також от дії на них зі сторони тюремщиків - загарбників.

Заручник – це людина, яка знаходиться у владі злочинців, проте це не означає що вона взагалі позбавлена можливості боротися за благополучне вирішення тієї ситуації, у якій опинилася. Навпроти, від її поведінки залежить багато. Вибір правильної лінії поведінки, потребує відповідних знань.

При утримуванні вас в якості заручника, як показує дослідження психологів та досвід, необхідно дотримуватися наступних правил:

- Взаємовідносини з викрадачами. Не чинить агресивного опору, не робіть різких чи загрозливих дій, не провокуйте «загарбників» на необмірковані вчинки. По можливості уникайте прямого візуального контакту з викрадачами. З самого початку (особливо перші пів години) виконуйте усі накази та розпорядження викрадачів. Займіть позицію пасивного співробітництва. Розмовляйте спокійним голосом. Поводьтеся спокійно, зберігайте при цьому почуття власної гідності. Не висловлюйте категоричних відмов, але не бійтеся звертатися зі спокійними проханнями про те, у чому гостро потребуєте;

- Спробуйте усвідомити свою роль як заручника. Пам'ятайте про «стокгольмський синдром». Також як і більш слабкі люди стають залежними від більш сильних особистостей, безпорадні заручники стають залежними від своїх викрадачів, можуть перейняти їх точку зору, або почати сприймати представників влади як щось антагоністичне не тільки по відношенню до викрадачів, але і по відношенню до себе;

- Пам'ятайте про цей факт та про те, що викрадення ставить вас у залежність. Усвідомте це відчуття залежності та співпереживання терористам та чиніть їм опір. Поговоріть з товаришами по нещастю, якщо ви не один, будьте єдині. Підтримуйте у них бадьорість духу. Наполягайте на тому, щоб вони зберігали холонокровність та гідність;

- Не думайте, що вдасться зупинити терористів. Уникайте політичних дискусій, ви можете цими розмовами викликати роздратування. Проте при цьому будьте уважним слухачем;

- Не давайте порад. Якщо ваші викрадачі скористаються вашою порадою та щось не вийде, винні будете тільки ви;

- Поводьтеся так, нібито за вами наглядають весь час. Погодьтеся з відсутністю особистого усамітнення та навчіться жити в таких умовах. Крім того ваші викрадачі можуть записувати усі ваші розмови та допити на плівку для того щоб в подальшому використовувати цю інформацію проти вас;

- Зберігайте свою гідність. Після вашої волі, гідність - це саме важливе, що ваші викрадачі можуть намагатися відібрати в вас. Можливо вас будуть тримати в антисанітарних умовах. У вас можуть відібрати одяг, та нема нічого незвичайного для такої ситуації, якщо вас змусять ходити в нижній білизні. Їжа також може бути неістівною та від вас можуть вимагати їсти її пальцями. Нема підстав полягати, що над вами не будуть знущатися або вас принижувати. Не здавайтеся та благайте їх.

Поводьтеся природно, не поспішайте виконувати вимоги, але не чиніть демонстративний опір;

- Їжте все, що вам будуть давати, навіть якщо ця їжа неїстівна або протухла. Дуже важливо зберігати свої сили, а тому вам необхідно їсти. Якщо у вас виникнуть проблеми з травленням, пийте якомога більше рідини, щоб не настало зневоднення;

- Регулярно робіть зарядку. Намагайтеся залишатися у формі, як звичайно. Робіть все можливе, щоб завантажити себе;

- Боріться з самотністю. Попрохайте у ваших викрадачів матеріали для читання. Читайте якомога більше, для того щоб уникнути туги самотності. Придумайте уявні ігри. Щоб ви не робили не зупиняйте роботу вашого мозку, тому що саме в такі моменти вас може охопити депресія;

- Пристосовуйтеся до навколишніх умов. Як би погано вам не було, будьте вдячні що ви ще живі. Ніколи не випускайте з виду цей факт;

- Повідомляйте своїх викрадачів про проблеми зі здоров'ям. Якщо вам необхідно прийняти ліки або у вас виникли інші проблеми зі здоров'ям, якомога швидше повідомте своїх викрадачів. Утримання в заручниках – це завжди важкий час та утримувати здорового заручника завжди легше ніж хворого. Більш того мертвий заручник взагалі не має ніякої цінності. Тому перш за все ви отримуєте необхідні ліки чи медичну допомогу, якщо вона вам знадобиться;

- При тривалому знаходженні в положенні заручника. Не допускайте почуття жалю, сум'яття та замішання. Уявно підготуйте себе до майбутніх випробувань. Зберігайте розумову активність. Уникайте почуття відчаю, використовуйте для цього внутрішні ресурси самопереконавання. Думайте та згадуйте приємні речі. Пам'ятайте, що шанси на визволення з часом зростають. Будьте впевнені, що зараз робиться все можливе для вашого швидшого звільнення. Постійно знаходьте собі якесь заняття;

- Поведінка на допиті. На питання відповідайте коротко. Більш вільно та розлого розмовляйте на неіснуючі загальні теми, але будьте обережні, коли обговорюються важливі державні або особисті питання. Уважно контролюйте свою поведінку та відповіді. Не допускайте заяв, котрі зараз чи в майбутньому можуть нашкодити вам чи іншим людям. Залишайтеся ввічливим, тактовним при любых обставинах. Контролюйте свій настрій. В випадку змушення виразити підтримку вимогам терористів (письмово, в звуку чи відео запис) вкажіть що вони виходять від викрадачів. Уникайте призивів та заяв від свого імені;

- Зберігайте інформацію про своїх викрадачів. У вас буде почуття, що ви зможете помститися їм сповна та таким чином отримати задоволення. Оскільки викрадачі, більш за все, будуть ховати свої обличчя, ви можете почути уривки якихось розмов.

Намагайтеся запам'ятати їх імена, інформацію про їхні сім'ї, освіту, звідки вони, їх життєвий шлях. Намагайтеся запам'ятати їх фізичні характеристики, включаючи зріст, вагу, прикметні особливості (татування, шрами, родимі плями), манеру мови, акцент та інше. Залиште десь в камері відбитки своїх пальців. Пізніше це може послужити доказом, що вас утримували саме тут;

- Звичайно краще не намагатися утекти. Найбільш ймовірно, що у вас нічого не вийде, а ви будете піддані жорстокому покаранню. Більш того ваші викрадачі оцінили всі можливі шляхи втечі та зробили все, щоб цього не допустити. Не намагайтеся бути героєм;

У критичних ситуаціях необхідно сподіватись на втечу як останню можливість врятуватися. У випадку абсолютної впевненості, що вашому життю є пряма загроза є сенс намагатися врятуватися втечею. Успішність втечи в переважній кількості залежить від ретельно обдуманого та розробленого плану та відповідної підготовки до нього.

Міжнародне співтовариство приділяє достатньо уваги терористичним злочинам які характеризуються загрозами судноплавству шляхом захоплення торговельних суден, захоплення заручників, обмеження і позбавлення їх волі та іноді знищення тому подальші зусилля мають бути спрямовані на підвищення ступеню протидії цим явищам за рахунок тісної взаємодії міжнародних правових організацій, компаній-судновласників та військово-морських сил у складі міжнародних військових груп.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Ольшанский, Д.В. (2002). *Психология масс*. СПб.: Питер.
- [2] Krystal, H. (1968). *Trauma and affect*. New York: International Universities Press.
- [3] Александровский, Ю.А., Лобастов, О.С., Спивак, Л.И. & Щукин, Б.П. (1991). *Психогении в экстремальных ситуациях*. Москва.
- [4] Андреас, С., Герлинг, К., Фолкнер, Ч. и др. (2000). *Миссия НЛП: новейшие американские психотехнологии*. Москва: Институт общегуманитарных исследований.
- [5] Анцыферова, Л.И. (1995). Личность в трудовых жизненных условиях: переосмысление, преобразование ситуаций и психологическая защита. *Психологический журнал*, (1), 3-19.
- [6] Гостюшин, А.В. (1994). *Энциклопедия экстремальных ситуаций*. Москва: Зеркало.

TAKING OF HOSTAGES

OKULOV V., *Senior lecturer*
Odessa National Maritime University

PULYAYEV I., *Senior lecturer*
Odessa National Maritime University

MELNYK O., *Senior lecturer*
Odessa National Maritime University

UKRAINE

Abstract. The article deals with the issue of taking the ship by pirates and holding the ship's crew hostage. Psychological types of terrorists. Three types of behavior observed in extreme situations are discussed. Forms of social organization held hostage or in captivity. Relationships with thieves. Which rule should be observed when being held hostage. Behavior during interrogation and storming the building by special forces.

Keywords: *Pirates, hostage, psychological characteristic, panic, aggression, apathy, thieves.*

